

«Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας»: η ποιητική της εξομολόγησης (Βασιλική Ρούσκα, ΜΑ Θεολογίας)

/ [Πεμπτουσία](#)

Τα *Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας*[1] (1982) του Οδυσσέα Ελύτη είναι το πρώτο έργο του ποιητή τρία χρόνια μετά τη βράβευσή του με το βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας (1979). Είναι ένα εκτενές ποίημα χωρισμένο σε τρία μέρη: «Ο κήπος βλέπει», «Το αμύγδαλο του κόσμου», «Ad Libitum». Τα τρία αυτά μέρη μοιάζουν να δημιουργούν μία πρόταση «Ο κήπος βλέπει το αμύγδαλο του κόσμου ad libitum (=προς τη λίμπιντο/ το θυμικό[2])». Αυτό που όμως κεντρίζει το ενδιαφέρον του αναγνώστη ή ακροατή της εν λόγω ποιητικής είναι η αμεσότητα, η ειλικρίνεια και η εξομολογητική διάθεση των στίχων της, είναι ένας μονόλογος ποιητικός και παράλληλα μια παρακαταθήκη του ποιητή στο χρόνο και στο «αεί» από «φωνήεντα που κρούονται: άλφα έψιλον ιώτα»[3]. Για τον Ελύτη η ίδια η ποίηση είναι εξομολόγηση αλλά και κάτι πολύ περισσότερο: «έβλεπα ν' αλλάζει ο ορίζοντας κι ολόκληρο το τοπίο, ακριβώς όπως από την κορυφή ενός νησιού στα δικά μας μέρη όπου, άξαφνα, οι γνώριμες προεξοχές της στεριάς αλλάζουνε σχήμα, σου αποκαλύπτονται ανυποψίαστοι όρμοι και κάβοι, μακρινές ράχες άλλων νησιών, ένας καινούργιος, πιο πλατύς και πιο πλούσιος στην ποικιλομορφία του κόσμος»[4].

Φωτο: Σπύρος Δρόσος

Η εξομολόγηση στη χριστιανική πίστη αποτελεί μυστήριο επαναλαμβανόμενο μαζί με την μετάνοια. Μετάνοια και εξομολόγηση των αμαρτημάτων του ανθρώπου αποβλέπουν στην ίασή τους μέσω των επιτιμίων που ορίζει ο πνευματικός πατέρας, στην επανένταξη του ανθρώπου στο σώμα της εκκλησίας και στην επανεύρεση της σχέσης με τον Θεό[5]. Αν ο ελυτικός ποιητικός μονόλογος έχει κάποια σχέση με τη χριστιανική εξομολόγηση αποτελεί ερώτημα ρητορικό και άστοχο. Το ζήτημα είναι να δούμε αν υπάρχουν στα Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας στοιχεία χριστιανικά ντυμένα με τον κωδικοποιημένο μοναδικό ποιητικό τρόπο του Ελύτη.

Το πρώτο μέρος «Ο κήπος βλέπει»[6] της ποιητικής σύνθεσης εισάγεται με το επίρρημα «Ίσως» δηλώνοντας την αβεβαιότητα του ποιητή για τα πράγματα και την πεποίθησή του για τη ρευστότητα την πραγματικότητας. Με το «Ίσως» σβήνεται κάθε απολυτότητα και ολοκληρωτισμός αφού σε αυτό χωρούν διαφορετικές πιθανότητες και επιλογές σε αόριστο χώρο και χρόνο, το «Ίσως» αφήνει όλα τα πιθανά ενδεχόμενα ανοιχτά. Σαν ένας «τελευταίος παίκτης» αισθάνεται το ποιητικό υποκείμενο με τη δυνατότητα που έχει να «ασκεί τα δικαιώματά του». Ο ίδιος στη συνέχεια αναρωτιέται «τι πάει να πει κέρδος», ερώτημα κατά τον ίδιο αλαζονικό («οίηση»). Γίνεται αναφορά στον αγιογράφο Μανουήλ Πανσέληνο «ένας Πανσέληνος που ζωγραφίζει ενώ δεν υπάρχει Θεός/ και αποδεικνύει ακριβώς το αντίθετο» υπογραμμίζοντας έτσι τη δύναμη της τέχνης

και δη της αγιογραφίας. Ακόμη περισσότερο τονίζεται σε αυτό το σημείο η συνδυαστική σχέση του ποιητικού με το θεολογικό στοιχείο. Κέντρο των τεχνών για τον ποιητή είναι η ποίηση στα άκρα της οποίας τοποθετεί τη ζωγραφική και τη μουσική[7]. Ο ήχος των Σειρήνων πέρα από οπτικοακουστική εικόνα αποτελεί κάλεσμα για τον ποιητή, κάλεσμα για αναζήτηση της τελειότητας «έλα/ κάπου/ συντελεσμένη κείται η Τελειότητα». Αυτό στο οποίο αποβλέπει η κάθε τέχνη και οι δημιουργοί της («ο Vivaldi, ο Mozart») είναι η αποτύπωση της τελειότητας, της όμορφης αποτύπωσης της πραγματικότητας ακόμη κι αν αυτή είναι ουτοπική[8], αφού η πραγματικότητα και ο ιστορικός χρόνος ενέχουν και το στοιχείο του φθαρτού «η πραγματικότητα/ δεν ενδιαφέρεται/ ποιος νέμεται το μέρος το φθαρτό/ και ποιος το άλλο».

Η δυνατότητα του ανθρώπου να ποιεί, να δημιουργεί είναι δυνατότητα που του δόθηκε κατά την κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση δημιουργία του. Η ποιητική δημιουργικότητα του ανθρώπου ασκείται από τον ίδιο ως δημιουργική κίνηση εντός των γήινων ορίων του και εκφράζεται σαν αποτέλεσμα της σχέσης του με το θείο ενώ παράλληλα η δημιουργικότητά του αποκαλύπτει τον κατεξοχήν δημιουργό, τον Θεό χωρίς αυτό να συνεπάγεται τον αποκλειστικό τρόπο αποκάλυψής Του. Η ποιητική δυνατότητα συνδέεται και με την ανθρώπινη ελευθερία, η οποία συνδέεται με τις ανθρώπινες επιλογές αλλά κυρίως με την ανθρώπινη οντολογία[9].

(συνεχίζεται)

[1] Οδ. Ελύτης, Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας, Ίκαρος, Αθήνα 42009.

[2] Βλ. Δ. Μ. Καραμβάλης, Οδυσσέας Ελύτης «Η προσθαλάσσωση του ονείρου»-Τριάντα τρία κείμενα και άρθρα για την ποίησή του, ΔΡΟΜΩΝ, Αθήνα 2015, σ. 168.

[3] Οδ. Ελύτης, Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας, Ίκαρος, Αθήνα 42009, σ. 22.

[4] Οδ. Ελύτης, Ανοιχτά Χαρτιά, Ίκαρος, 72009, σ. 441.

[5] Βλ. Ν. Ματσούκας, Δογματική και συμβολική θεολογία Β, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2009, σ. 493-494.

[6] Οδ. Ελύτης, Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας, Ίκαρος, Αθήνα 42009, σ. 11-18.

[7] Βλ. Δ. Ν. Μαρωνίτης, Οδυσσέας Ελύτης, μελετήματα, Πατάκης, Αθήνα 2008, σ. 142-143.

[8] Βλ. Δ. Ν. Μαρωνίτης, Οδυσσέας Ελύτης, μελετήματα, Πατάκης, Αθήνα 2008, σ. 143.

[9] Βλ. Χρ. Α. Σταμούλης, Τί γυρεύει η αλεπού στο παζάρι;, Αρμός, Αθήνα 2016, σ. 267-269